

การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง : กรณีศึกษา นักศึกษา กศน.

ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

Social Immunization for at-Risk Youth : Case Study of Student in Kuantong Sub-District
Non-Formal Education. Khanom District, Nakhon Sri Thammarat Province

ธัชชา รอดกันภัย*, เสน่ห์ บุญกำเนิด

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Thanatcha Rodkanpai*, Sane Boonkumnerd

Graduate School, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยความเสี่ยงของเยาวชน ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยทำการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกระบวนการวางแผนจากตัวแทนนักศึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เป็ภาคีเครือข่ายของ กศน.ตำบลควนทอง จำนวน 30 คน โดยเลือกประชากรผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยเป็นการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control) และวิเคราะห์ข้อมูลนำมาทำแผนปฏิบัติการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม 1.1) ด้านสภาพทั่วไปทางสังคม ตำบลควนทองเป็นตำบลที่มีประวัติมายาวนาน มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นตำบลควนทองจึงเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งอาศัยกันแบบสังคมเครือญาติ มีรายได้มั่นคงจากการประกอบอาชีพดังกล่าว 1.2) สัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อ แม่ในปัจจุบัน พบว่า ปัจจุบันสัมพันธภาพของครอบครัวของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ จากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวที่เล็กลงเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความจำเป็นที่ต้องหารายได้เพิ่ม ให้เพียงพอค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวคือ เวลา เงิน สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเมื่อชุมชนเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมเมือง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง 1.3) ด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สถานการณ์ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ออกจากโรงเรียนกลางคัน การใช้ความรุนแรง การยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ท้องก่อนวัยอันควร 1.4) ด้านการไม่รู้เท่าทัน ด้านใช้เทคโนโลยีของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เยาวชนส่วนใหญ่นำเทคโนโลยีสื่อสารมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการใช้เวลากับสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Line มากกว่าการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ใช้เวลาในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อหนึ่งวัน 2) การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ 2.1) โครงการพัฒนา กศน.ตำบลควนทองเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน 2.2) โครงการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้สู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2.3) โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น 2.4) โครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญา เรียนรู้เพศศึกษา ห่างไกลยาเสพติด

พัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน 2.5) โครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญา เรียนรู้ เพศศึกษา ห่วงไกลยาเสพติด พัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน 2.6) โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน 2.7) โครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2.8) โครงการพัฒนาความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

คำสำคัญ : ภูมิคุ้มกันทางสังคม เยาวชนกลุ่มเสี่ยง

Abstract

This research aims to 1) study youth's risk factors for youth and 2) suggest the guideline of social immunization of at-risk youth in Khuantong sub-district, Khanom district, Nakhon si thammarat province. The population group is 30 people of at-risk youth, parents of the youth community and partnership networks of Non-formal Education in Khuantong sub-district, by selecting participants purposively. The researcher collected data by analyzing document, in-depth interview and participatory planning process Appreciation-Influence-Control : AIC

The results were found that 1) youth's risk factors in 4 aspects; The first aspect was social generality in Khuantong sub-district , a traditional agricultural society that local people have a simple lifestyle and the steady income was from their agriculture. The second aspect was family relationships of at-risk youth, according to the globalization, had been changed to a single family. The important variables for decreasing family relationship were money, time for sharing and daily facilities. The third aspect was situations affecting toward life quality of at-risk youth such as school dropouts, violence, narcotics drug problem and premature. The forth aspect was media literacy that at-risk youth acquired social media instead of browsing for learning as a part of their life, using Facebook or other online means of communication at least 8 hours a day. 2) the guidelines of social immunization of at-risk youth in Khuantong sub-district Khanom district were the undertaking projects such as Development of Life-long resources of community of Non-formal Education in Khuantong sub-district, Integration resources through wisdom based on sufficientcy economy principles, Development of life skills for relationship connection in family of teenager parents , Development of life skills to enhance the value of ethics and morality, Practicing occupational skills for at-risk youth based on sufficientcy economy principles and Development knowledge and ability on Information and communication technology (ICT) literacy, media and internet literacy.

Keyword : Social immunization for At-Risk youth

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่เริ่มต้นด้วยทุนนิยมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของสังคมไทย เงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคมที่ต้องเปลี่ยนวิถีไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ พิชจากโลกาภิวัตน์ ทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวอ่อนแอ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง พ่อ แม่ ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก ผลกระทบจากการอบรมสั่งสอนให้กับโรงเรียน เมื่ออยู่ในภาวะเปราะบางระบบโรงเรียนไม่ได้ก็ออกจากในระบบโรงเรียน ซึ่งจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมตามมา ดังนั้น ศูนย์การศึกษาอกระบบจึงจำเป็นที่จะต้องวางแผนการสร้างภูมิคุ้มกันรองรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือในการประกอบอาชีพ เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนานาฐานรากของประเทศให้มั่นคง โดยเฉพาะการพัฒนาคนในประเทศซึ่งเป็นทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง เตรียมความพร้อมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

กศน.ตำบลควนทอง สังกัดศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอขนอมมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาอกระบบ หลักสูตร การศึกษาอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ภาคีเครือข่ายในชุมชนเป็นพลังขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ของ กศน.ตำบลควนทอง พบว่าปัจจุบันนี้แนวโน้มของนักเรียนอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มเยาวชนที่ออกจากระบบในโรงเรียนและเยาวชนที่ไม่ประสงค์ที่จะเรียนในระบบโรงเรียนมากขึ้น ที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามปกติแล้วเยาวชนกลุ่มนี้เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน เมื่อออกจากในระบบโรงเรียนแล้วจึงถือเป็นเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ สังคมรอบข้างเต็มไปด้วยอันตรายเพราะกำแพงที่ป้องกันภัยคือครอบครัว ได้ถูกทำลายไปด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบทุนนิยม พ่อ แม่ไม่มีเวลาให้ความอบอุ่นแก่ลูกใช้เวลาไปกับการหาเงิน เยาวชนกลุ่มนี้จึงถูกชักจูงได้ง่าย และมีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นจำนวนมากที่ต้องออกจากโรงเรียนเพราะยาเสพติด ท้องก่อนวัยอันควร ทำให้พลาดโอกาสทางการศึกษา ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมในการเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงให้ทันโลก การรู้เท่าทันเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ กศน.ตำบลควนทอง ซึ่งเป็นหน่วยจัดการศึกษาอกระบบในระดับตำบลจะต้องมีแนวทางป้องกัน ดูแลฟื้นฟูสภาพจิตใจ พัฒนาความรู้ ทักษะชีวิตด้านต่างๆ ให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศให้มีความพร้อมทั้งร่างกาย และ จิตใจ โดยมีภาคีเครือข่ายในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแผนปฏิบัติการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงของนักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความเสี่ยงทางสังคมของ นักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับนักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและประชากรกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ศึกษาใช้ประชากรกลุ่ม นักศึกษาและภาคีเครือข่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน.ตำบลควนทอง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกประชากรศึกษาแบบเจาะจง จากกลุ่มประชากรที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยงโดยใช้ประชากรศึกษาเป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง คือ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน 15 คน ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน และภาคีเครือข่าย จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยความเสี่ยงของเยาวชน ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปัจจัยเสี่ยงทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ สภาพทั่วไปทางสังคม สัมพันธภาพในครอบครัว ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเลี้ยงดูบุตรของพ่อ แม่ ในสังคมปัจจุบัน สถานการณ์ที่ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และ การไม่รู้เท่าทันด้านเทคโนโลยี โดยการศึกษาเอกสารจากทฤษฎี งานวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปประเด็นปัญหาเพื่อนำมาเข้าสู่กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับนักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control) เพื่อได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับนักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ เนื้อหาจากการรวบรวมจากเอกสาร วรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ การใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control) สรุปประเด็นจากการจัดทำแผนปฏิบัติการการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาปัจจัยเสี่ยงของเยาวชนตำบลควนทองแยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้
ปัจจัยเสี่ยง

สภาพทั่วไปทางสังคม ตำบลควนทองมีศักยภาพทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบเครือญาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการร่วมด้วยช่วยเหลือกันตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน มีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ตำบลควนทองเป็นชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไปเนื่องจากประชาชนไม่นิยมย้ายถิ่นไปที่อื่น เพราะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในชุมชน ในระยะแรกๆ จึงไม่ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จนปัจจุบันความทันสมัย ความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารในยุคการติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดน ทำให้ตำบลควนทองมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

สัมพันธภาพในครอบครัว ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตรของพ่อ แม่ ในสังคมปัจจุบัน ลักษณะของครอบครัวเปลี่ยนจากรอบครัวใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวที่เล็กลง ผู้หญิง ผู้ชายมีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน ภรรยาไม่จำเป็นต้องรอให้สามีหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวฝ่ายเดียว ภรรยาในยุคปัจจุบันต้องทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวเพื่อให้เพียงพอต่อค่าครองชีพทางสังคมที่สูงขึ้น ภรรยามีสังคมที่กว้างมากขึ้น มีกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง ความอดทนต่อสภาพปัญหาในครอบครัวของสามีกับภรรยาน้อยลง มีการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่มากขึ้น ค่านิยมเกี่ยวกับเรื่อง “ผิวเดียวเมียวเดียว” เปลี่ยนไป เมื่อ

การนอกใจ การเลิกกัน หรือ การแยกกันอยู่กลายเป็นเรื่องปกติของสามี ภรรยา ในสังคมปัจจุบัน ความอ่อนแอของครอบครัว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นย่อมที่จะห่างไกลกันด้วย

สถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า การออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะมีปัญหาทางการเรียน และมีปัญหากับครูผู้สอน เนื่องจากเยาวชนสอนไม่ผ่านการประเมินผล โดยไม่ยอมไปสอบเพื่อแก้ตัว นอกจากนี้ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยสาเหตุส่วนใหญ่มาจากอยากลอง คึกคะนอง อยากให้เพื่อนยอมรับ สถานการณ์การท้องก่อนวัยอันควรของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สาเหตุมาจาก ค่านิยมของเยาวชนที่เปลี่ยนไปเพราะเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบจากสื่อต่างๆ มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้อุปถัมภ์ ส่งผลให้ต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคัน นอกจากนี้การใช้ความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่น มีสาเหตุสำคัญคือ การรวมกันเป็นกลุ่มมีปัญหาทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างกลุ่ม

การไม่รู้เท่าทันทางด้านเทคโนโลยีของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า เยาวชนมีเครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีใช้ทุกคน ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่เลือกใช้บริการติดต่อสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์กับโทรศัพท์มือถือ และเล่นเกม ซึ่งใช้เวลาส่วนใหญ่กับการอยู่กับโลกออนไลน์จนเกิดความจำเป็น

การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลจากการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยผ่านกระบวนการเทคนิควางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control) เป็นแผนปฏิบัติการ สรุปได้ดังนี้ ประเด็น สภาพทั่วไปทางสังคมได้แก่ โครงการพัฒนา กศน. ตำบลควนทองเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และ โครงการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้สู่ ภูมิปัญญา พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สัมพันธภาพและวิธีการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในปัจจุบัน ได้แก่ โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น สถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ โครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญา เรียนรู้เพศศึกษา ห่างไกลยาเสพติด พัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และ โครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นการไม่รู้เท่าทันเทคโนโลยีของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ โครงการพัฒนาความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ผลการศึกษา พบว่า

1.1 ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปทางสังคมของตำบลควนทอง เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณี วัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ทำให้ประชาชนตำบลควนทองให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ เมื่อสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมเรียบง่ายเข้าสู่สังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น ประชาชนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการพัฒนาของสังคมมากขึ้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น จากทฤษฎีแรงจูงใจ (Theory of Motivation) ของ Maslow มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีเกียรติในสังคม (The Esteem Needs) ความต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้เกิดผลต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ (The Needs for Self-Actualization) ซึ่งการศึกษาสามารถทำให้มนุษย์มีเกียรติและแสดงความสามารถของตนเองให้เกิดผลต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้นประชาชนตำบลควนทองจึงส่งเสริมทางการศึกษาให้กับบุตรหลาน

1.2 ในด้านสัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อ แม่ในปัจจุบัน พบว่า สัมพันธภาพความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม พ่อแม่มีข้อจำกัดใน

การเลี้ยงลูกมากขึ้นโดยเฉพาะข้อจำกัดเรื่องเวลา มีเวลาน้อยลงสำหรับการดูแลอบรมสั่งสอนลูก เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างญาติลดน้อยลง สอดคล้องกับทฤษฎีของ วิลม จีโรจพันธุ์, ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548) เมื่อสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต ต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพื่อหาปัจจัยหลัก คือ เงินเพื่อนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก แต่ให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ลูกต้องการแทนการให้เวลากับลูก นอกจากสภาพปัญหาในเรื่องการดูแล อบรม ลูกแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสามี กับ ภรรยา ปัจจุบันภรรยามีบทบาทในครอบครัวมากขึ้น บางครอบครัวภรรยาทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวในขณะที่ผู้เป็นสามีไม่ดูแลเอาใจใส่ภรรยา ขาดความรับผิดชอบเท่าที่ควรจะเป็น เมื่อภรรยาในยุคปัจจุบันสามารถดูแลตัวเองและเลี้ยงตัวเองและลูกได้ ความอดทนที่จะรักษาครอบครัวน้อยลง ไม่พึงพาสามี สถานภาพครอบครัวไทยในปัจจุบันค่อนข้างอ่อนแอ ปัญหาที่ตามมาคือ ความขัดแย้งในครอบครัว หรือถึงขั้นหย่าร้างซึ่งทัศนีย์ ทองสว่าง (2549, น.99-110) ได้อธิบายว่า ปัญหาดังกล่าว เป็นวิกฤตการณ์ในครอบครัว ที่เป็นความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อลูก โดยเฉพาะลูกที่อยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย ร่างกายเริ่มเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปสู่วัยรุ่น เปลี่ยนแปลงทางความคิด ของวัยรุ่น เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น จำเป็นจะต้องปรับตัว ทั้งเรื่องเรียน เรื่องเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศส่งผลให้เกิดความเครียดเยาวชนกลุ่มนี้ จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่เหมาะสม คือ ไม่เข้าเรียน ไม่เคารพกฎระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ขอบก่อกวน ซึ่งปัญหาของเยาวชนกลุ่มนี้มีสาเหตุมาจากสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น

1.3 สถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า การออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะมีปัญหาทางการเรียน และมีปัญหากับครูผู้สอน สาเหตุสำคัญ คือ การติดเพื่อน สถานการณ์การท้องก่อนวัยอันควรของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สาเหตุมาจาก ค่านิยมของเยาวชนที่เปลี่ยนไปเพราะเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบจากสื่อต่าง ๆ มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้อุปถัมภ์ ส่งผลให้ต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคัน ดังรายงานวิจัยของ เอลิมศรี อานก่าปิง (2552) ได้กล่าวว่า ส่วนใหญ่เด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในขณะกำลังศึกษาอยู่ ต้องออกจากโรงเรียน โดยที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา สถานการณ์การใช้ความรุนแรง สาเหตุสำคัญคือการรวมกันเป็นกลุ่มมีปัญหาทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างกลุ่ม จะเห็นได้ว่า เพื่อนมีความสำคัญมาก และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก วัยนี้เป็นวัยที่ต้องใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว เพื่อนเป็นทุกอย่างเป็นที่ปรึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ที่สำคัญจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ดังทฤษฎีของสุชา จันทน์เอม (2533) กล่าวว่า ตามธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นวัยที่รักและต้องการเพื่อนมาก เด็กวัยรุ่นนอยากอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน มักจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เด็กจะเลียนแบบซึ่งกันและกันทั้งทางด้านการแต่งกาย การพูดจา การแสดงพฤติกรรมต่างๆ เนื่องจากต้องการการยอมรับจากเพื่อน

1.4 การไม่รู้เท่าทันทางด้านเทคโนโลยี พบว่า สื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะการใช้สังคมออนไลน์สื่อสารระหว่างกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ใช้เวลากับสังคมออนไลน์มากเกินไป ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ความคิด ค่านิยม ตามธรรมชาติของวัย เยาวชนไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือไร้สาระได้ ขาดประสบการณ์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล จะเกิดความเสี่ยงต่อการเข้าใจผิด มีพฤติกรรมลอกเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมได้ ซึ่งในปัจจุบันที่วิระบบดิจิทัลมีช่องมากมายให้ชม นักศึกษาบางคนมีพฤติกรรมเลียนแบบแฟชั่น แต่งตัวไม่สมวัย เพราะการโฆษณาชวนเชื่อจากดาราโทรทัศน์ โดยเฉพาะเยาวชนเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะ (2551) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการตั้งครรภก่อนวัยอันควร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ การเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ไม่เหมาะสม 2) เด็กและเยาวชนขาดความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต 3) เครื่องแอลกอฮอล์ที่มีการดื่มเกือบทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ 4) โทรศัพท์มือถือ ที่ใช้สื่อสารมากเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับนักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลจากการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง นักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจำแนกโครงการออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านสภาพทั่วไปทางสังคม ประกอบด้วย โครงการพัฒนา กศน.ตำบลควนทองเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน เพื่อจัดบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ วิจารณ์ พานิช (2554) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ ที่เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคน “ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน” หากกระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอ ต่อสู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนได้ไม่ดี สาเหตุของ “ภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคม” ระบบการศึกษาที่อ่อนแออย่างยิ่งในปัจจุบัน คือต้นเหตุสำคัญของสภาพ “ภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง” ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ เพราะทำให้ได้ผลเมืองที่ความคิดตัน มองเรื่องที่ซับซ้อนและเลื่อนไหลไม่ออก ไม่มีทักษะของการเรียนรู้ ไม่มีอิทธิบาทของการเรียนรู้ 2) ประเด็นด้านสัมพันธภาพและวิธีการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในปัจจุบัน ประกอบด้วยโครงการ โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เพราะรากฐานของสังคมคือสถาบันครอบครัว ถ้าครอบครัวอ่อนแอส่งผลให้สถาบันหลักอื่น ๆ อ่อนแอด้วย สอดคล้องกับแนวคิด ภูมิคุ้มกันทางสังคม วัคซินทางสังคม ของนายแพทย์ประเวศ วะสี (2542) กล่าวว่า ในทางสังคมทุกวันนี้ประชาชนต้องเผชิญกับโรคร้ายทางสังคมนานาชนิด สังคมต้องการภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัว อบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ก็จะทำให้โรคต่างๆทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ เราพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่างๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จควรหันมาใช้วัคซินทางสังคม คือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง 3) ประเด็นด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยโครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญา เรียนรู้เพศศึกษา ห่างไกลยาเสพติด พัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และโครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้เยาวชนใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองได้อย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับหลักปรัชญาคิดเป็น ของดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้กล่าวว่า “คิดเป็น” มาจากความเชื่อพื้นฐานเบื้องต้นที่ว่าคนมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่ทุกคนมีความต้องการสูงสุดเหมือนกันคือความสุขในชีวิต คนจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับตัวและสังคม สิ่งแวดล้อมให้เข้าหากันอย่างผสมกลมกลืนจนเกิดความพอดี นำไปสู่ความพอใจและมีความสุข 4) ประเด็นการไม่รู้เท่าทันเทคโนโลยีของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยโครงการ พัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน
2. ควรมีการประเมินโครงการหลังจากดำเนินการตามแผนเพื่อนำผลการดำเนินงานไปวางแผนในการพัฒนาต่อยอดและใช้เป็นต้นแบบในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้กับชุมชนอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กองกลาง สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2553). *แนวคิดทฤษฎีด้านครอบครัว*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: www.rta.mi.th/630a0u/file/Lt.sompong.doc [2558, ตุลาคม 58].
- คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. (2553). *สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.si.mahidol.ac.th/> [2558, สิงหาคม 15].
- เฉลิมศรี อานก่าปิง. (2552). *การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร*. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสตูล.
- ชลีพร บุตรโคตร, ชนาภานต์ อาทรประชาจิต. (2554, มกราคม 30). สถิติเด็กเกิดคดี 'ยาเสพติด' มากสุด กรมพินิจฯ เร่งปรับแผน-แยกกลุ่ม พื้นที่สังคม-หวังลดกระทำผิดซ้ำ. *TCIJ* [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tcijthai.com/office-tcij/view.php?ids=1962>. [2558, กรกฎาคม 18].
- จิตินัน บุญภาพ คอมมอน. (2556). *บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคม*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฐพงศ์ ช่วยพิทักษ์, อดิษฐ์ เต็นศรีเสรีกุล, ภูรินทร์ อารีย์สว่างกิจ, วิศว แก้วประดิษฐ์. (2556). *อิทธิพลของเพศ เพื่อน ครอบครัว ที่มีต่อวัยรุ่น*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://mwitspe47teenager.blogspot.com/p/blog-page.html> [2558, สิงหาคม 12].
- ดนัย ไชโยธธา. (2546). *สังคม วัฒนธรรม และ ประเพณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เทคโนโลยีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2552). *ทฤษฎีวัยรุ่น*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://soonthon.blogspot.com>. [2558, กันยายน 10].
- ไทยพับลิก้า. (2558). *โครงสร้างประชากร 30 ปีข้างหน้า*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://thaipublica.org/2014/03/motherhood-in-childhood/> [2558, สิงหาคม 3].
- นาวิ สกลวงศ์ธนา, รื่นวดี สุวรรณมงคล, จิตติมา เกษมโกเมศ. (2555). *แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน : ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บรรพต วีระสัย. (2515). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- บ้านจอมยุทธ. (2558). *จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: http://www.baanjommyut.com/library_2/extension1/concepts_of_developmental_psychology/02.html. [2558 สิงหาคม 15].
- ประเวศ วะสี, ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2537). *เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: www.rta.mi.th/630a0u/file/Lt.sompong.doc. [2558, ตุลาคม 2].
- ประเวศ วะสี. (2542). *ภูมิคุ้มกันทางสังคม วัคซีนทางสังคม*. [Online]. เข้าถึงได้จาก : www.doctor.go.th . [2558, กันยายน 2].
- พรพิมล เจริญนาครินทร์. (2538). *จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: www.banjomyut.com. [2558, ตุลาคม 15].
- พิเชฐ ปัญญ์ติ. (2547, ตุลาคม 5). *ภาวะภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง : วิกฤตสังคมไทย*. มติชน, หน้า 7.
- ไมตรี จันทรเจริญ และคณะ. (2554). *แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านพลวง ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์*. สำนักงานกองทุนสนับสนุน.

- วิจารณ์ พานิช. (2554). *ภูมิคุ้มกันทางสังคม*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org>. [2558, กันยายน 2].
- วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะ. (2551). *ชุมชนหนองเหมือดเอนกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ในเด็กและเยาวชน ตำบลหนองเรือ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู*. สำนักงานกองทุนสนับสนุน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิตี เปรมปรีดี. (2555). *สถานการณ์ปัญหาเยาวชนเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดชัยภูมิ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *เยาวชน..คนกลุ่มเสี่ยง*. [Online]. เข้าถึงได้จาก: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_youth.jsp. [2558, สิงหาคม 3].
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2556). *ทักษะการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กศน.
- เสถียร โกเศศ. (2521). *วัฒนธรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ไสว แก้วเรียงแสง และคณะ. (2554). *ศึกษารูปแบบและกระบวนการเลี้ยงดูเด็กวัยร่นของครอบครัวที่เหมาะสม กรณีบ้านนาสีบ้านขาม บ้านศรีวิไล บ้านนานิคม ตำบลนาสี อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ผู้เขียน

นางสาวธัชชา รอดกันภัย

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 หมู่ 9 ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ 84100
e-mail: thanatcha1802@gmail.com

ดร.เสน่ห์ บุญกำเนิด

ประธานกรรมการที่ปรึกษา สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 หมู่ 9 ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ 84100
e-mail: ane0907@gmail.com